

PASTORAAL WERKERS EN WERKSTERS
IN HET AARTSBISDOM MECHELEN-BRUSSEL

VISIE

1.	Een levende Kerk	2
1.1.	Vele gaven.....	2
1.2.	Dienst aan de wereld en dienst aan de Kerk.....	2
1.3.	Medeverantwoordelijkheid.....	3
1.4.	De pastoraal werk(st)er: een medeverantwoordelijke in de Kerk.....	4
2.	Pastoraal werk(st)ers.....	5
	Vooraf	5
2.1.	Omschrijving.....	5
2.2.	Verduidelijking	5
2.2.1.	Vanuit een persoonlijk doorleefde geloofshouding uitdrukkelijk en verantwoord werkzaam in de pastoraal.....	5
2.2.2.	In dienst van een bepaalde geloofsgemeenschap.....	6
2.2.3.	Benoeming en opdracht vanwege de bisschop.....	6
2.2.4.	In samenwerking met andere verantwoordelijken en medewerk(st)ers, liefst in het kader van een pastorale ploeg of dienst.....	7
2.2.5.	In een verscheidenheid aan statuten.....	8

Vooraf

In ons bisdom wordt de term 'pastoraal werker/pastoraal werkster' in een welbepaalde betekenis gebruikt. Het gaat om mensen die, na een tamelijk doorgedreven opleiding, door de bisschop als pastoraal werk(st)er benoemd worden en van hem een opdracht ontvangen.

Toch moet men rekening houden met het feit dat er naast de zgn. pastoraal werk(st)ers nog zeer vele mannen en vrouwen in de pastoraal werkzaam zijn, daar verantwoordelijkheden opnemen en er uitstekend werk verrichten. Het is helemaal niet de bedoeling met de naam 'pastoraal werk(st)er' afbreuk te doen aan het werk en de inzet van deze geëngageerde gelovigen.

1. EEN LEVENDE KERK

Pastoraal werk(st)ers worden nogal eens in verband gebracht met de actuele priester crisis in de Kerk: het priesterbestand veroudert en slinkt; leken moeten dus inspringen.

Hoewel deze crisis in bepaalde gevallen wel de concrete aanleiding kan zijn om plaatselijk naar een pastoraal werker of werkster te gaan uitkijken, toch wordt hier niet de diepste beweegreden aangegeven waarom er nu pastoraal werk(st)ers zijn in onze Kerk. Daarvoor moeten wij terug naar het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965). Toen heeft de Kerk zich vooral gedefinieerd als de *communio* van de gelovigen, bezielde door de Geest van de verrezen Heer, als Gods volk onderweg. Dit komt o.a. sterk tot uiting in de twee grote conciliedocumenten *Lumen Gentium* en *Gaudium et Spes*.

Hierop inspireren wij ons dan ook hierna.

1.1. Vele gaven

In iedere gelovige schuilen er mogelijkheden en gaven, bekwaamheden en capaciteiten. Het komt erop aan die ten dienste te stellen van Kerk en wereld. In de Romeinenbrief en in de eerste Korintiërsbrief noemt Paulus deze gaven 'genadegaven', 'charismata'. "De geestelijke gaven die wij bezitten verschillen naar de bijzondere genade die ieder van ons is geschonken." (Rom. 12,6) "Maar aan ieder van ons wordt de openbaring van de Geest meegedeeld tot welzijn van allen." (1Kor. 12,7)

In een merkwaardige toespraak tot de Belgische bisschoppen heeft Johannes Paulus II dit sterk beklemtoond. "In iedere gemeenschap leven uiterst talrijke en verschillende gaven die niet steeds door de verantwoordelijken van deze gemeenschap opgemerkt, aangemoedigd en werkzaam gemaakt worden. ... De apostel Paulus zou u graag hebben aangespoord om al deze gaven, die in het leven van uw christenen reeds bestaan of nog sluimeren, te gaan ontdekken en werkzaam te maken." (18-09-1982)

Hier ligt de grondslag van de optie voor een Kerk van vele actieve gelovigen.

1.2. Dienst aan de wereld en dienst aan de Kerk

De Kerk is er niet voor zichzelf. Zij staat ten dienste van het rijk Gods, dat openstaat naar alle mensen. Dit perspectief heeft het Concilie mooi uitgetekend in de openingszin van *Gaudium et Spes*: "Vreugde en hoop, verdriet en angst van de mensen van vandaag, vooral van de armen en van hen die, hoe ook, te lijden hebben, zijn evenzeer de vreugde en de hoop, het verdriet en de angst van Christus' leerlingen: er is werkelijk

niets bij mensen te vinden, dat geen weerklank vindt in hun hart”.

Lumen Gentium ziet dan ook een dubbele taak weggelegd voor de leek als actieve gelovige.

- 1° “De eigen roeping van de leken ligt hierin dat zij het Godsrijk zoeken, juist door de tijdelijke aangelegenheden te behartigen en volgens de wil van God te regelen. In de wereld is het dat zij leven, met name in alle mogelijke wereldlijke beroepen en werken, in de gewone levensomstandigheden van familie en maatschappij: hun bestaan zelf is daarvan als het ware doorweven.” (LG 31) Door hun levensgetuigenis zijn zij “zuurdeeg” van de wereld en “zout der aarde” (LG 31 en 33).
- 2° “Behalve tot dit apostolaat, dat volstrekt alle gelovigen aangaat, kunnen de leken bovendien geroepen worden, om op verschillende wijzen meer onmiddellijk met de hiërarchie mee te werken in navolging van die mannen en vrouwen, die de apostel Paulus bij zijn evangelische arbeid behulpzaam waren en zeer veel voor de Heer hebben gewerkt (cf. Fil. 4,3; Rom. 16,3 vv.). Daarenboven bezitten zij de aanleg om tot bepaalde kerkelijke functies, met het oog op geestelijk nut, door de hiërarchie te worden aangesteld.” (LG 33).

1.3. Medeverantwortelijkheid

Aan het slot van *Gaudium et Spes* staat volgende opvallende tekst.

“De Kerk blijkt, krachtens haar zending om de gehele wereld met de boodschap van het evangelie te verlichten en alle mensen van welke nationaliteit, ras of cultuur ook in de ene Geest te verenigen, een teken te zijn van die broederlijkheid welke een open dialoog toelaat en versterkt. Maar dit vereist, dat wij allereerst in de Kerk zelf de wederzijdse achting, respect en aandacht bevorderen, met erkenning van elke gewettigde verscheidenheid, om een steeds vruchtbaarder gesprek op gang te brengen met allen die het ene Godsvolk vormen, herders of gewone christengelovigen.” (GS 92)

Over deze broederlijke communicatie tussen herders en leken zegt *Lumen Gentium* nog meer specifiek: “Laat de gewijde herders van hun kant de waardigheid en verantwoordelijkheid van de leken in de Kerk erkennen en bevorderen, van hun wijze raad dankbaar gebruik maken, hun in de dienst van de Kerk met vertrouwen opdrachten verlenen, bewegingsvrijheid en ruimte voor hen scheppen, meer nog, hen aanmoedigen om ook eigener beweging tot handelen over te gaan. ... Van die vertrouwelijke omgang tussen leken en herders is voor de Kerk zeer veel goeds te verwachten: daardoor immers voelen de leken hun zin voor verantwoordelijkheid versterkt, hun ijver wordt aangevuurd, en hun krachten worden veel gemakkelijker samengevoegd met het werk van de herders. Dezen, op hun beurt, gesteund door de ervaring van de leken, zowel op geestelijk als op tijdelijk gebied, kunnen dan genuanceerder en juister oordelen, zodat heel de Kerk, door al haar leden gesterkt, haar zending voor het leven van de wereld krachtadiger vermag te vervullen” (LG 37) Meer dan veertig jaar reeds heeft de postconcliaire Kerk aan dit programma gewerkt. Uit ervaring weten we dat er bij de praktische uitvoering zowel licht als schaduw is geweest. Toch werd vastgehouden aan de evangelische lijn die door het Concilie uitgetekend werd: een Kerk waarin de dialoog, de onderlinge communicatie en de medeverantwoordelijkheid centraal staan.

In de universele Kerk kreeg de collegialiteit van het wereldepiscopaat concrete gestalte, o.a. in de algemene synoden. In de bisdommen werden adviesorganen in het leven geroepen, zoals priesterraad en pastoraal raad. Op plaatselijk vlak ontstonden er parochieraden en/of wordt er regelmatig een open parochieberaad gehouden. Daarnaast komen er - als een nog sterkere vorm van medeverantwoordelijkheid – pastoraal ploegen tot stand: een beperkte groep van gelovigen behartigt onder de verantwoordelijkheid van en in samenwerking met een priester de zorg voor het geheel van de pastoraal. Deze ploegen vindt men trouwens niet alleen in de parochies, maar ook in klinieken, scholen en instellingen; ze bestaan ook op het vlak van decanaten en vicariaten.

1.4. De pastoraal werk(st)er: een medeverantwoordelijke in de Kerk

Binnen de levende kerkgemeenschap kunnen leken niet alleen uitgenodigd worden om deel uit te maken van de pastoraal ploeg. Zij kunnen ook geroepen worden om persoonlijk met hun herders in de pastoraal zorg voor het geheel te delen en om binnen dat geheel een eigen pastoraal taak op zich te nemen. Zo stelt b.v. de apostolische exhortatie *Christifideles Laici* (1988): “Als de noodzaak of het nut van de Kerk het eisen kunnen de herders ... aan de leken gelovigen bepaalde taken toevertrouwen die met hun eigen herderlijke bediening verbonden zijn, maar niet het kenmerk van de wijding vereisen, ...” (CL 23)

Het pastoraal werk is in wezen het werk van dé Pastor, van de Heer Jezus: “Ik ben de goede Herder” (Joh. 10,11). Levend van zijn Geest draagt de kerkgemeenschap met haar Heer de zorg voor het heil van alle mensen, binnen of buiten haar schoot. In een Kerk van actieve gelovigen ontstaat er aldus een waaier van bekommernissen, een veelheid van initiatieven op talrijke domeinen, op materieel en geestelijk vlak. Daaruit komt dan weer een nieuwe behoefte voort: die ‘vele zorgen’ moeten gecoördineerd worden, want het mogen niet even zovele heilige huisjes worden, los van elkaar. Alles moet met alles verbonden blijven, tot opbouw van het geheel. “Want zoals het menselijk lichaam vele organen heeft met allerlei verschillende functies, zo vormen wij allen tezamen in Christus één lichaam, en ieder afzonderlijk zijn wij, evenals de ledematen van het lichaam, aangewezen op elkaar.” (Rom. 12,4-5)

Het is nu de roeping en de taak van de bisschop om deze herderlijke zorg voor het geheel op zich te nemen in de naam van de Heer. Heel de lokale Kerk moet hij voorgaan in de Geest van Jezus Christus, zodat een “vrije en geordende samenwerking” (LG 18) mogelijk wordt tussen de charisma’s die in haar leven. Alleen kan de bisschop die taak echter niet vervullen. Vanuit de kerkgemeenschap worden daarom medewerkers geroepen: priesters, diakens ... en pastoraal werk(st)ers, aan wie de bisschop de opdracht verleent om op een welomschreven manier in zijn pastoraal zorg voor het geheel te delen.

2. PASTORAAL WERK(ST)ERS

Vooraf: vele actieve gelovigen

Trouw aan de beschreven visie moet eerst het belang onderstreept worden van de vele vrijwilligers in de huidige Kerk. Hier ligt het zwaartepunt van de vernieuwing. Het komt er op aan de mogelijkheden en gaven van zoveel mogelijk mensen in te schakelen in de opbouw van Kerk en wereld. Al doende ervaren velen van deze vrijwilligers de nood aan vorming. Daarom moet hier in de eerste plaats gewezen worden op het groot belang van de verschillende initiatieven op dat vlak in de vicariaten Vlaams-Brabant - Mechelen en Brussel - Nederlands.

Het actieve engagement van zovelen in de opbouw van de geloofsgemeenschap is voor de Kerk ontzettend kostbaar. Al deze 'pastoraal medewerk(st)ers' verdienen bestendig ieders bemoediging en steun. Als sommigen van hen na een verdere vorming als pastoraal werk(st)er worden benoemd, wordt daarmee geen afbreuk gedaan aan de inzet van de anderen. Integendeel. Tot de opdracht van iedere pastoraal werk(st)er behoort het juist dat hij/zij zich in dienst stelt van allen die mee de verkondiging van de Blijde Boodschap en de uitbouw van de Kerk dragen.

2.1. Omschrijving

Pastoraal werk(st)ers in het bisdom Mechelen-Brussel zijn mannen en vrouwen die zich door de Heer geroepen voelen en die vanuit een persoonlijk doorleefde geloofshouding uitdrukkelijk en verantwoord in de geheelpastoraal werkzaam willen zijn.

Zij worden daartoe door de bisschop benoemd en ontvangen van hem een concrete pastoraal opdracht. Deze opdracht oefenen zij uit in dienst van een bepaalde geloofsgemeenschap, die hen als pastoraal werk(st)er erkent.

Zij vervullen hun taak in samenwerking met andere verantwoordelijken en medewerk(st)ers.

Omwille van de huidige beperkte financiële middelen zullen de pastoraal werk(st)ers meestal onbezoldigd en slechts buiten hun gewone bezigheden werkzaam zijn in de pastoraal. In bepaalde gevallen echter kunnen zij hun taak vervullen als (deeltijds) vrijgestelden, met bezoldiging.

2.2. Verduidelijkingen

2.2.1. *Vanuit een persoonlijk doorleefde geloofshouding uitdrukkelijk en verantwoord werkzaam in de pastoraal*

Pastoraal werk(st)ers zijn mensen die zich in dienstbaarheid en vanuit een diepe geloofsbekommernis duurzaam inzetten voor de Kerk.

Het zijn gelovigen die als leek sterker in de opbouw van de Kerk betrokken

worden. Zij worden door de bisschop als pastoraal werk(st)er benoemd en als zodanig ook door de geloofsgemeenschap erkend. Hun pastoraal werk is zo niet langer een min of meer vrijblijvende inzet, maar een zending vanwege de Kerk.

De pastoraal werk(st)ers verbinden zich ertoe zich blijvend te vormen om hun pastoraal opdracht zo goed mogelijk te behartigen. Vooraf volgen zij de voorziene Opleiding tot pastoraal werk(st)er die hierna beschreven wordt.

2.2.2. In dienst van een bepaalde geloofsgemeenschap

De geloofsgemeenschap waarin een pastoraal werk(st)er zijn / haar taak vervult, kan zijn
 een parochie, pastoraal eenheid, parochiefederatie
 een school, ziekenhuis, woonzorgcentrum, enz.,
 een decanaat of een vicariaat, een pastoraal sector of dienst, enz.

De erkenning door die geloofsgemeenschap kan twee vormen aannemen.

- 1° De kandidaat-pastoraal werk(st)er heeft de steun van de gemeenschap waarin hij / zij zich reeds waar gemaakt heeft.
- 2° Ofwel komt de pastoraal werk(st)er a.h.w. van elders. Dan zal hij / zij zich door inzet en geloof in zijn / haar werkgebied, geleidelijk aanvaard moeten maken. Pastoraal werk(st)ers kunnen ook gaan arbeiden waar geen levende geloofsgemeenschap bestaat en zo mee gestalte geven aan de missionaire zending van de Kerk.

De verbondenheid met de geloofsgemeenschap – welke dan ook – ontwikkelt zich voor de kandidaat-pastoraal werk(st)er ook nog tijdens de opleiding zelf. Daarom wordt zij op verschillende momenten uitdrukkelijk onder de loep genomen:

- bij de aanvaarding,
- tijdens de opleiding, vooral in de tweede fase.
- gedurende de inwerkperiode en bij de voorbereiding van de benoeming als pastoraal werk(st)er.

2.2.3 Benoeming en opdracht vanwege de bisschop

Een pastoraal werk(st)er wordt benoemd door de bisschop. Zo betreft hij de pastoraal werk(st)er in zijn globale herderlijke zorg. Tegelijk verleent de bisschop aan hem / haar de opdracht om als pastoraal werk(st)er in een bepaalde gemeenschap te werken, en hij omschrijft die opdracht ook naar haar inhoud in een benoemingsbrief. Deze benoeming gebeurt in overleg met alle betrokkenen.

Om tot pastoraal werk(st)er benoemd te kunnen worden dient de kandidaat/kandidate de Opleiding tot pastoraal werk(st)er beëindigd ? te hebben.

Bovendien wordt verondersteld dat hij / zij

- door de plaatselijke gemeenschap aanvaard wordt,
- en de mogelijkheid heeft om samen te werken met de verantwoordelijke priester en met andere medewerk(st)ers, bij voorkeur in een pastoraal ploeg. Om dit alles te toetsen wordt aansluitend bij de voorgaande opleiding een inwerkperiode voorzien.

De benoeming van een pastoraal werk(st)er is in principe gericht op een duurzaam engagement.

In concreto wordt de benoeming om als pastoraal werk(st)er in een bepaalde gemeenschap te werken echter verleend voor een periode van telkens 5 jaar. Door zijn / haar eerste benoeming gaat de pastoraal werk(st)er behoren tot het vicariaat waarin hij / zij werkzaam is, en valt hij / zij dan ook onder de bevoegdheid van een van de hulpbisschoppen of vicarissen.

Tegen het einde van elke benoemingsperiode is er in principe een gesprek tussen de betrokken hulpbisschop of vicaris (of zijn vertegenwoordiger) en de pastoraal werk(st)er, waarna de benoeming en opdracht – eventueel met de nodige aanpassing – normalerwijze vernieuwd wordt.

In naam van de bisschop maakt de deken (voor de territoriale pastoraal) of de aangewezen verantwoordelijke (voor de categoriale pastoraal) de benoeming van de pastoraal werk(st)er binnen de geloofsgemeenschap bekend. Dit gebeurt met een liturgische aanstelling in zijn / haar werkmilieu, voor een parochie liefst tijdens een weekendviering. Daarbij wordt de benoemingsbrief voorgelezen en er wordt voor de pastoraal werk(st)er gebeden. Best wordt bij deze gelegenheid ook verwezen naar de inzet van de andere pastoraal medewerkers en medewerksters en zeker naar die van de hele pastoraal ploeg.

De benoeming als pastoraal werk(st)er en de daarmee verbonden opdracht, verleend door de bisschop, dient goed onderscheiden te worden van de contractuele benoeming van de betrokkene door zijn / haar juridische werkgever (door een inrichtende macht, een raad van beheer, enz.).

2.2.4. In samenwerking met andere verantwoordelijken en medewerk(st)ers, liefst in het kader van een pastoraal ploeg of dienst

- a. Vaticanum II heeft sterk de nadruk gelegd op collegialiteit en medeverantwoordelijkheid. De pastoraal werk(st)ers mogen niet als solisten optreden. Het zal altijd tot hun taak behoren de andere pastoraal medewerk(st)ers actief te bemoedigen en te steunen en zelf loyaal met hun verantwoordelijken samen te werken. Ook moeten ze waar mogelijk ingeschakeld zijn in de pastoraal ploeg.
- b. De pastoraal ploeg is een kleine werk- en stuurgroep van 5 à 8 personen. Die kunnen wel speciaal met een onderdeel van het pastoraal werk bezig zijn, maar ze moeten hun eigen werkterrein kunnen overstijgen en als groep de zorg kunnen dragen voor het geheel van een geloofsgemeenschap of pastoraal sector, voeling houdend met wat in eigen midden leeft, en met de ruimere kerkgemeenschap.

2.2.5. In een verscheidenheid aan statuten

- PW's die betaald worden via FOD – Justitie noemen wij parochie assistent PA's.
- PW's die een arbeidsovereenkomst hebben met een VZW en een canonieke benoeming hebben.
- PW's die geen arbeidsovereenkomst hebben maar wel canoniek benoemd zijn.